

На щойно приєднаних землях були запроваджені безкоштовне медичне обслуговування та освіта, організовано дитячі садки і ясла, школи та курси з ліквідації неписьменності та малописьменності для дорослих. Повсюдно запроваджувалася українська мова, а також український репертуар у театрах, різко збільшилася кількість українських шкіл (до 5,6 тис.) з одночасним скороченням польських. Було підвищено заробітну плату працівникам освіти та охорони здоров'я. Львівський університет було перейменовано на честь І. Франка, мовою викладання в ньому, а також у Львівській політехніці стала українська. Кількість українських студентів зросла в чотири рази та становила 50 %. У Львові було засновано філіал Академії наук УРСР. Періодичні видання перекладали на українську мову. Зі східних областей було привезено багато книжок українською мовою. Влаштували гастролі театральних, хорових і музичних колективів зі сходу [5, с. 168].

Таким чином начебто добровільне входження Західної України до СРСР було ретельно підготовлено правлячою верхівкою СРСР на чолі з Й. Сталіним. Для боротьби з інакодумцями було надіслано значну кількість співробітників НКВС, які безпосередньо займалися репресіями. Для швидшої інтеграції Західної України було переміщено велику кількість жителів Наддніпрянської України. Спочатку з метою завоювання прихильності серед місцевого населення радянська влада почала процес українізації. Всі ці дії були покликані зміцнити та дати закріпитися радянській владі на території Західної України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабій Б.М. Возз'єднання Західної України з Українською РСР. Київ: Вид-во АН УРСР, 1954. 196 с.
2. Варецький В. Соціалістичні перетворення у західних областях УРСР (в довоєнний період). Київ: Вид-во АН УРСР, 1960. 298 с.
3. Гриневич В. А. Україна: хроніка ХХ століття: довідкове видання. Рік 1940. Київ: Інститут історії України, 2009. 234 с.
4. Павлович О. В. Передумови радянзації культури в західних областях України: 1939–1940 рр. Історичні студії Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2009. Вип.1. С. 109-115.
5. Рябошапка Л.І. Порухення політичних і особистих прав національних меншин Західної України (1939-1941). Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. 2000. № 2. С. 85-92.
6. Соціалістичні перетворення в західних областях УРСР. 1939-1979: Збірник документів і матеріалів / Відп. ред. Д.А. Яремчук. Київ: Наукова думка, 1980. 549 с.

УДК 327

Головченко Юрій,
Студент магістратури
НИ історії, права та міжнародних відносин
СумДПУ імені А. С. Макаренка
м. Суми, Україна

УЧАСТЬ АВСТРАЛІЙСЬКОГО І НОВОЗЕЛАНДСЬКОГО АРМІЙСЬКОГО КОРПУСУ «АНЗАК» В ДАРДАНЕЛЛЬСЬКІЙ ОПЕРАЦІЇ В ХОДІ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Стаття присвячена висвітленню участі солдатів домініонів Британської імперії, а саме Австралії та Нової Зеландії в Дарданелльській операції. А саме показати їх роль та жертву, на яку бійці пішли добровільно.

Ключові слова: Дарданелльська операція, Австралійський і Новозеландський армійський корпус «АНЗАК», Галліполі, десант, Габа – Тене, домініон, Червоний Хрест, Червоний Півмісяць, Сувла, снайпер, евакуація.

Holovchenko Yurii. Participation of the Australian and New Zealand army corps "ANZAC" in the Gallipoli campaign during the first world war. The article is devoted to the participation of Dominion soldiers of the British Empire, namely Australia and New Zealand in the Gallipoli campaign. Namely, to show their role and the sacrifice that the fighters made voluntarily.

Key words: Gallipoli campaign, Australian and New Zealand Army Corps "ANZAC", Gallipoli, landing, Gaba - Tape, dominion, Red Cross, Red Crescent, Suvla, sniper, evacuation.

Метою союзників в Дарданелльській операції було змусити союзника Німеччини, Османську імперію, вийти з війни шляхом захоплення Константинополя (нині Стамбул). Це відкриє морський шлях постачання з Егейського моря через Дарданелли в Чорне море для допомоги Російській імперії. Також сподівалися, що тиск на Туреччину вплине на тодішні нейтральні держави Болгарію, Румунію і Грецію, щоб вони вступили в війну на боці Антант.

Після невдачі військово - морських дій, що завершилися 18 березня 1915 року, коли британські та французькі лінкори спробували прорватися через Дарданелли, була запланована сухопутна кампанія. [4, с. 14].

Загальна ідея плану спільної операції флоту з сухопутними військами була наступна: за допомогою десантів захопити форти Галліполійського півострова з суші і тим допомогти флоту прорватися через протоки. Своїм першим завданням командир Середземноморських експедиційних сил генерал Ян Гамільтон вважав допомогти флоту проникнути в протоки до Каї - лід - Бар і Чанак, організовуючи головний удар на суші в районі південного краю півострова частинами 29 Піхотної дивізії і Австралійсько - Новозеландським

армійським корпусом «АНЗАК» біля мису Габа-Тепе, відволікаючи в той же час увагу турків висадкою французької бригади на азійському березі у Кум-Кале. [1, с. 298].

Висадка десанту 25 квітня 1915 року в бухті Анзак на Егейське узбережжя півострова, на північ від Габа - Тепе, була здійснена солдатами АНЗАК. Французи висадилися в Малій Азії у Кум-Кале, в той час як головний удар було завдано англійцями біля мису Хеллес.

Завдання, поставлене на АНЗАК генерал - лейтенанта сера Вільяма Бердвуда, полягало в тому, щоб перерізати турецькі комунікації на півночі і півдні, висадившись на північ від Габа - Тепе. Як тільки буде забезпечений плацдарм на пляжі, корпус рушить до Майдосу, тим самим розділивши півострів надвоє. Майдос був центральним пунктом повідомлення з невеликою гаванню і дорогою, яка веде до південного краю півострова. Захоплення цього місця завадила б ворожим резервам рушити на південь до мису Хеллес, де повинен був знаходитися головний британський десант, а також відрізала б шлях відступаючим туркам з цього району. [4, с. 35].

25 квітня після другої ночі три лінкори, «Queen», «Prince of Wales» і «London» досягли своїх намічених місць біля Габа - Тепе і зупинилися для спуску своїх човнів. 1500 австралійців, що йшли в першу атаку, спокійно зібралися на палубі. Коли вони були в 200 – 300 метрах від берега, катери, в свою чергу, віддали канати, і десантники взяли за весла. Наближався світанок. Здавалося неймовірним, що їх все ще не помітили. Раптом зі скель злетіла в небо ракета, а за нею пішов потужний вогонь із рушниць. Кілька людей було поранено, але інші дійшли до берега. [2, с. 62]

І тут все пішло не так. Солдатам було сказано, що берег буде рівний і легкий для просування на перших ста метрах від берега. Замість цього перед ними була скеля, і поки вони піднімалися вгору, чіпляючись за коріння і булижники, зверху на них лився інтенсивний вогонь з висот.

Ситуація була настільки ж заплутаною і для турків. У них не було ніяких планів відображення такого виду атаки. З плато Габа - Тепе вони все ще панували над узбережжям і відкидали всіх австралійців, які намагалися прорватися туди.

До 8 ранку на берег висадилися 8000 чоловік, і, хоча кругом панувала плутанина, було ясно, що в багатьох місцях турки біжать. Страх темряви і страх обстрілу був подоланий, і у військах АНЗАК поширилося відчуття полегшення. Офіцери стали збирати війська для більш розумного просування вперед. [4, с. 65 - 66].

У цей момент командир 19 Османської дивізії підполковник Мустафа Кемаль зрозумів, що його єдиного батальйону абсолютно недостатньо в цій ситуації. Тому він наказав 57 турецькому, вступити в бій, а потім, коли розгорівся запеклий бій, підключив ще й один зі своїх арабських полків. Будучи командиром дивізії, він не мав ніякого права робити так: це були єдині резерви, які мав командувач 5 Османської армії генерал Лиман фон Зандерс, і становище турків стало б безнадійним, якби союзники запланували ще один десант в іншому місці. Але тільки вдень Кемаль повернувся назад в штаб корпусу, щоб повідомити Ессад - паші про свої дії. У той же самий час він запросив дозвіл кинути в бій третій і останній полк 19 дивізії. Бій розгорівся до такої сили, а положення стало настільки загрозливим, що Ессаду довелося погодитися, і Кемаль повернувся назад, щоб взяти на себе командування всіма силами, зосередженими проти АНЗАК.

Це була одна із самих заплутаних битв, тому що війська АНЗАК теж були рішуче налаштовані на атаку, незважаючи на плутанину при їх першому десанті. Лінії фронту не існувало. Солдати, перебували під снайперським вогнем. Просуваючись по яру, бійці раптом опинялися в гущі турків, і зав'язувалася рукопашна боротьба із застосуванням багнетів. Гребні хребтів здобувалися і губилися. І так протягом усього дня тривала ця сутичка, і ніхто ні в чому не міг бути впевнений, крім того, що союзники висадилися на берег і щогодини доставляють свої підкріплення. [2, с. 63 - 64].

Час від часу на двох фронтах: в АНЗАК і на мисі Хеллес - спалахували безладні сутички, з рук в руки переходило кілька метрів території і здавалося, неможливо вийти з глухого кута. І все-таки ситуація не могла залишатися такою вічно, треба було приймати якесь рішення. Буквально перед самим світанком 19 травня генерала Бердвуда розбудили в його бліндажі новиною, що щільною багатотисячної групою турки в темряві наближаються до його окопів. [2, с. 77].

Реалізація не відрізнялася ніякої хитрістю або обережністю: було зосереджено близько 42 000 чоловік під командою Ессад - паші і їм було наказано ні більше ні менше ніж одним ударом знищити весь плацдарм АНЗАК. Передбачалося, що до ночі буде убитий, узятий в полон або викинутий останній солдат домініону і що вся турецька армія тоді зможе розвернутися на південь, щоб там, на мисі Хеллес, розібратися із залишками військ генерала Гамільтона.

У більшості місць наступає ворог перед тим, як досягти окопів АНЗАК, потрібно було перетнути відстань в 200 - 300 метрів, а оскільки на це було потрібно півхвилини і більше, вони виявлялися зовсім незахищеними на відкритій місцевості. О 5 ранку, атака була зірвана. Але туркам віддавалися накази продовжувати бій, поки не прорвуться до моря, і тому бій тривав ще шість годин, кожна нова атака ставала трохи слабше попередньої. Коли опівдні Ессад - паша вирішив припинити наступ, втрати становили 10 000 чоловік. [7, с. 31].

На Галліполі розігрувалися ще більш жорстокі бої, але не такого роду побоїща і не з такими дивними наслідками. Впродовж цілого дня поранені лежали на полі бою рядом з мертвими і хоча окопи з обох сторін були в одному - двох метрах від них, ніхто не наслідуювався вийти і забрати їх, не ризикуючи бути миттєво вбитим. Медичний персонал попередив Бердвуда, що абсолютно незалежно від почуттів гуманності мертвих треба поховати як найшвидше, інакше в армії поширяться інфекція.

20 травня ввечері австралійський полковник наказав підняти прапор Червоного Хреста на рівнині у нижнього флангу фронту. Він мав намір відправити санітарів, щоб підібрати поранених турків. Негайно після цього над ворожими траншеями з'явився прапор Червоного Півмісяця і вийшли турецькі санітари. Уздовж лінії фронту припинилася будь-яка стрільщина. [3, с. 190].

У періоди відносного затишшя, які пішли після 20 травня на фронті АНЗАК, спостерігалися дивні події. Між окопами йшов обмін подарунками. Турки кидали виноград і солодоці, а союзні солдати консервовані продукти та сигарети. Стало загальноприйнятою практикою оголошувати снайперу який промазав про «позбавлення звання»: лунає раптовий тріск пострілу, куля проноситься над головою турка, потім у ворожому окопі лунає сміх, звідти махають лопатою або багнетом і кричать англійською: «Удачі в наступний раз, Томмі!» Ніколи потім в ході всієї кампанії турки не намагалися атакувати плацдарм АНЗАК значними силами. [2, с. 90].

В липні на Галліполі тривали бої чисто місцевого значення, які не мали часом ніякої стратегічної цілі. Гамільтон, крім тих, що були раніше в його розпорядженні військ, отримав 5 дивізій. Останні дивізії прибули на острів Лемнос на початку серпня. Чисельний штат всіх частин, у тому числі АНЗАК і французьких дивізій, був поповнений, так само була поповнена і матеріальна частина. Англо - французький флот, що стояв на рейдах Імброса і Лемноса, був в повній готовності. На цей раз потужна армія, яка спирається на сильний флот і в достатку забезпечена матеріальною частиною, повинна була, як сподівалося англійське командування, привести до успіху.

Сувла, або серія битв, званих боями за Сувлу - одна з найбільш кровопролитних битв. Генерал Гамільтон діяв цілком самостійно, не повідомивши французам в подробицях навіть свого плану. Він вирішив охопити від Арі - Бурну до південного краю бухти Сувла правий фланг турецької армії, а для відволікання уваги турків зробити демонстрації на узбережжі біля мису Хеллес. Під час демонстрації АНЗАК повинен був атакувати турків в 4 км на південь від бухти Сувла, а новоприбулий 9 армійський корпус Стапфорд - висадитися в бухті Сувла. Він розраховував об'єднаними зусиллями цих 2 корпусів, тобто масою в 65 тис. чоловік, відкинути передові частини турків і охопити їх праве крило, обійшовши з півночі масив, після чого захопити з тилу турецькій армії порт Акбашев на Мармуровому морі. [1, с. 339].

6 серпня АНЗАК після полудня належало атакувати Лоун - Пайн на півдні плацдарму, щоб створити у турків враження, що наступ йде в цьому напрямку, а потім після приходу ночі, основна частина військ Бердвуда повинна пройти ярами до Сарі - Баір. Автори плану сподівалися до ранку взяти гребінь хребта. Атака на Лоун - Пайн була особливо відчайдушним підприємством, оскільки повинна була відбутися при повному світлі дня і на вузькому фронті в 200 метрів, де турки могли сконцентрувати свій вогонь. І все ж солдати вірили в цей план. [5, с. 38].

Атакуючи протягом 5 днів і зазнавши колосальні втрати, англійці не добилися запланованих результатів проти Ачі - Баба. На ділянці АНЗАК Бердвуд, отримавши в підкріплення 13 Піхотну дивізію і 29 індуську бригаду, також зовсім виснажив себе в безплідних атаках з 6 по 10 серпня і залишився в кінці кінців в початковому положенні. До 9 серпня 9 корпус Стапфорд вже втратив 8000 чоловік, а АНЗАК - 20 тис. чоловік. [1, с. 340].

На світанку 9 серпня була запланована нова атака. О 4.30 ранку з першими променями сонця все знаряддя АНЗАК, в море і на березі, повинні були зосередити вогонь по гребні, а о 5 годині піхота повинна піднятися в атаку.

Атака була більш концентрованою і багато більш запеклою, ніж раніше і більшість турків, які в ній брали участь, були знищені на відкритих схилах вогнем британської артилерії. Але їм вдалося відвоювати втрачені окопи, а до полудня 10 серпня в руках британців не залишилося жодної важливої висоти на Сувла або в секторі Анзак. На мисі Хеллес бій затих остаточно.

Турки не наступали. Половина всієї їх армії зараз перебувала на півострові, але в серпні вони теж зазнали важких втрат. На той момент масового вбивства було досить. Знову стали літати туди і назад між окопами подарунки у вигляді продуктів і сигарет, а війна перестала бути втіленням сказу, лютих рукопашних боїв, а перетворилася на змагання в професійному мистецтві. Запрацювали снайпери. Стали копати тунелі під ворожі траншеї і підривати в них міни. [2, с. 140].

7 грудня кабінет остаточно вирішив «скоротити фронт шляхом евакуації військ з сектора Анзак і Сувла».

План евакуації передбачав трьох етапну операцію. Перший етап передбачав за собою скорочення чисельності особового складу, щоб переконати турків, що йде звичайна зимова ротация військ. Гарнізон АНЗАК

планувалося скоротити до 35 000, а гарнізон Сувла до 43 000 на цьому етапі. Тварини і польові гармати також планувалося до евакуювати.

Другий етап тривав до тих пір, поки чисельність військ буде скорочена до абсолютного мінімуму, необхідного для утримання оборонних позицій від турецького нападу.

Останній, найнебезпечніший етап евакуації був призначений на 19 і 20 грудня, і повинен відбуватися швидко і впорядкованого виведення всіх людей, що залишилися, також тварин і обладнання. Остання ніч евакуації, 20 грудня, була позначена як ніч «Z». [6, с. 26 - 27].

План на випадок турецького нападу під час евакуації полягав в бойовому відході до пляжу, заняті задалегідь підготовлені позиції вздовж плацдарму і припинення атаки за допомогою постійного вогню і морського бомбардування. Солдати будуть покладатися на темряву, колючий дріт, міни і пересічні траншеї в якості перешкод, щоб уповільнити турецький наступ. У разі нападу важко поранені залишаться позаду. На наступний день туркам буде представлений прапор перемир'я в надії на переговори про звільнення полонених і поранених з гуманітарних міркувань. Зрозуміло, що головною метою було уникнути бою в розпал відходу. [7, с. 173].

Серед перших, хто був відкликаний на Імброс і Лемнос, були мирні жителі. Хворі і поранені, яких зазвичай евакуювали на острови для лікування, більше не поверталися до своїх обов'язків. Військовополонених переводили в табори на островах. Незабаром після цього пішли піхотні частини. Польові госпіталі були розібрані і зняті, проте лікарняні намети залишилися стояти, щоб не викликати підозр у турків.

Вночі з 15 по 17 грудня солдати заповнювали баржі до місця зустрічі, де вони були організовані в групи від шести до дванадцяти чоловік і призначені офіцером або старшим унтер-офіцером, щоб вести їх до формування точок на березі. За наказом Уайта чоловіки загорнули ноги в мішки з мішковини. Уздовж пірсів розстелили ковдри, щоб заглушити звуки посадки. Тисячі багать продовжували горіти всю ніч, як це зазвичай робилося протягом останніх восьми місяців.

Одяг, продукти харчування, боєприпаси та інші запаси були підготовлені до знищення в рамках підготовки до заключного етапу операції. До ранку 18 грудня половина сил, близько 40 000 чоловік, була евакуйована з плацдарму АНЗАК - Сувла. Ще 20 000 осіб були виведені в той вечір, залишивши під загрозою плацдарм з чисельністю трохи більше 20 000 чоловік. Перший етап евакуації завершився. [6, с. 33].

19 грудня залишилися 20 000 чоловік з менш ніж 20 польовими знаряддями були розміщені вздовж фасаду. Доопрацьовали міни - пастки, включаючи розміщення понад тонну вибухівки в тунелі, що проходить під турецькими траншеями біля підніжжя Чунук - Блер.

Війська розробили винахідливі методи обману і пристрої для стрільби, такі як використання свічок, щоб пропалити мотузку, прив'язану до спускового гачка гвинтівки, або використання гирі з водним приводом, виготовлених з балончиків з газом, для виконання тієї ж задачі. В одну банку була залита вода, яка через отвір в дні капала в порожню банку внизу. Дно банки стало важче у міру того, як вона наповнювалася водою, створюючи натяг мотузки, прив'язаної до пускового механізму, в результаті чого зброя розряджалася майже через півгодини після відходу солдата. Чоловіки з перископами ходили по окопах, вводили турок в оману, змушуючи повірити в те, що позиції все ще були повністю укомплектовані. [8, с. 460].

Вдень 19 грудня Бердвуд в останній раз здійснив поїздку по строю, одночасно заспокоюючи і надихаючи своїх людей, з якими він служив останні вісім місяців. Відомий як «Душа АНЗАК», Бердвуд покинув півострів на човні, залишивши іншу частину операції підлеглим йому командирам. Ввечері о 22 на передових позиціях знаходилося менше 1500 військовослужбовців. До 3 ночі 20 грудня на причалі чекали евакуації всього 800 бійців АНЗАК. Останні двісті чоловік, які залишили бухту Анзак, були ветеранами висадки 25 квітня. Їм була надана «честь бути висунутими на бій в тилу» в разі потреби. Не було необхідності. Останній солдат АНЗАК покинув півострів о 4 ранку 20 грудня. [6, с. 36].

25 квітня стало найважливішим національним святом Австралії і Нової Зеландії. Ця дата знаменує річницю першої великої військової операції австралійських і новозеландських військ під час Першої світової війни. Створена «легенда про АНЗАК» стала важливою частиною національної ідентичності обох народів, сформувавши їх погляди на своє минуле і майбутнє. [4, 20 с.].

Солдати АНЗАК вимушені були евакуюватися у війні, яка була для них так далеко від рідних земель, але вони вірили в неї. Цей факт підтверджує те, що маючи статус домініону Британської імперії до лав армії чоловіки могли йти лише добровільно.

Підбиваючи підсумки, Дарданелльська операція стала тягарем для обох імперій. Для Британської імперії цей тягар перетворився в трагедію, а для Османської імперії в триумф, навіть не дивлячись на те, що через декілька років вона перестане існувати. Ця компанія мала дуже амбітні плани, які б могли докорінно змінити хід війни, але помилка в прорахунках, відсутність стабільного командування і звісно ж сильний і несамовитий захист з боку турків, не дали можливості цьому статися.

Но не дивлячись на поразку і жертви АНЗАК, ці воїни не будуть забуті, вони не принесли перемогу з полів битви, але змогли принести де що навіть більше, а саме потужну спадщину. 25 квітня є національним

святом в Австралії та Ново Зеландії і по цей день, ця заслуга належить тим солдатам, які воювали в тій битві, і які полягли на тій війні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зайончковский А. М. Первая мировая война. Санкт-Петербург: Полигон, 2002. 878 с.
2. Мурхед А. Борьба за Дарданеллы: Решающее сражение между Турцией и Антантой. Москва: Центрполиграф, 2004. 174 с.
3. Роган Ю. Падение Османской империи: Первая мировая война на Ближнем Востоке 1914 - 1920. Москва: Альпина Паблишер, 2018. 560 с.
4. Chambers S. J. Anzac - The Landing: Gallipoli: Barnsley, South Yorkshire: Casemate Publishers, 2008. 208 p.
5. Chambers S. J. Anzac: Sari Bair. Barnsley, South Yorkshire: Pen and Sword, 2014. 240 p.
6. Lawless K. A. The Evacuation Phase of the Gallipoli Campaign of 1915. Auckland: Pickle Partners Publishing, 2015. 57 p.
7. Masefield J. Gallipoli. Seattle: Tales End Press, 2012. 245 p.
8. Waite F. The New Zealanders at Gallipoli. Auckland: Abela Publishing Ltd, 2018. 544 p.

УДК94:314.15((47+57):477.75=161.2)“19“

Коровяков Дмитро,
студент магістратури
СумДПУ імені А.С.Макаренка,
м. Суми, Україна

МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СРСР У ХХ СТ.: НА ПРИКЛАДІ ПЕРЕСЕЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ДО КРИМСЬКОЇ АРСР

Стаття присвячена дослідженню заселення Кримської АРСР, як кроку до вирішення соціально-економічних питань, за для найшвидшого відновлення частини радянської республіки.

Ключові слова: Кримська АРСР, українські колгоспники, заселення

The article is devoted to the study of the settlement of the Crimean Autonomous Soviet Socialist Republic, as a step towards solving socio-economic issues, for the fastest recovery of part of the Soviet republic.

Key words: Crimean ASSR, Ukrainian collective farmers, settlement

Актуальність проблеми є високою, бо за подіями тих часів, можемо порівняти з сьогоднішнім. Ця тема цікава, та одночасно складна, бо стосується Криму, як території, яка довгий час була як в складі СРСР так надалі в Україні, до моменту анексії. Кримська перлина, як тоді називали частину Радянської республіки, під впливом певних факторів не прогресувала в своєму розвитку. До негативних факторів можемо віднести депортації котрі значно знизили численість населення та війна, котра внесла свої негативні аспекти. [2;с.231] Міграція – важливий процес, який дав поштовх на демографічну ситуацію, і це не просто переселення з різних територій, а важливий складний процес, який стосується багато осіб і частин суспільно-економічного життя. Партійне керівництво бралось до внутрішнього міграційного процесу. Предбачалось створення умов для потоку всередині СРСР, для придачі міграції, яка була по всій країні, більшої керованості. [1;с.13] А потреби були і не маленькі, бо в заселенні Криму мало місце раціональність населення. В загальній ситуації, потреби народного господарчого комплексу були не тільки в Криму, а і в інших малозаселених регіонах країни, і пошкоджених в слід воєнних дій. СРСР маючи величезні втрати у війні, все ж відправляли міграційні повинності, в перспективу швидкого розвитку. Але не всі райони були в позитивній тенденції розвитку, в більшості промислових районів, і тих, які малорозвинені, та цілині землі не змогли дуже швидко розвинути і розкрити весь потенціал. Радянське керівництво після звільнення Криму, планували запозичити кредитні кошти, які могли використати для відновлення.[5;с.106] Та в силу певних особливостей відносин між державами, не було можливим сподіватись на інших. В найкоротший термін необхідно було відбудуватись. На Кримську АРСР поклали великі плани, але кількість трудового населення і високі амбіції партійних керівників розбивались, бо недостатня кількість трудової сили, просто кричуще показувала неготовність і неможливість до відновлення.[4;с.43] Проблема ставала з кожним днем більшою, для вирішення трудової кризи, прийняте рішення на залучення додаткових трудових резервів. Але в силу важкого становища українські колгоспники були найкращим варіантом. Історично географічне положення Української РСР було найбільшим чинником на який сподівались в Кремлі.

Досвід перших місяців, років заселення Криму не давав потрібних плодів. І розуміючи цей момент, приймалися рішення для соціально-економічного заохочення. Родини українських колгоспників не охоче змінювали місце проживання. Та якби їхня думка враховувалась, то сьогоднішнє було б іншим. Тобто основна проблема стосувалась трудових ресурсів.[7;с.34] Тому заселяли Кримську перлину, як українськими колгоспниками так і мобілізували військових, і залучали радянських громадян з інших радянських республік. В подальшому відбувались фільтрації прибулих, з небажаних регіонів. Напевно одна з проблем відновлення